

طرح پر حرف و حدیث جمعیت و جوانی چه می‌گوید؟

۹۰ درصد امتیازات بر ملاک ۳ فرزند و بیشتر

شوشتری
 ناشر را «طرح جامع جمعیت، جوانی و تعالی خانواده» گذاشته‌اند که قرار است از امسال به مدت هفت سال به صورت آ آزمایشی اجرا شود و تحولی در روند فعلی فرزند آوری خانواده‌ها و ازدواج جوانان ایجاد کند. در ادامه باید‌ها و نباید‌های این طرح را که نقد و نظر درباره آن فراوان است، مرور می‌کنیم.اولین ماده از این طرح ۷۴ماده‌ای بر این موضوع تأکید کرده که باید «ستاد ملی جمعیت» به ریاست رئیس‌جمهور تشکیل شود و با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، برای تهیه برنامه اقدام کند و گزارش عملکرد ارائه دهد.در بندهای دیگر این طرح بارها بر موضوع اعطای تسهیلات و امتیازات به فرزند سوم و بعد از فرزند سوم تأکید شده است؛ به‌طوری که در ماده ۲ استفاده مجدد از امکانات دولتی مربوط به تأمین مسکن خانوار پس از تولد فرزند سوم و بیشتر آمده است. این خانواده‌ها می‌توانند صرف‌رای بار دوم از امکانات دولتی تأمین مسکن از جمله وام خرید مسکن استفاده کنند.

در ماده ۳ نیز قید شده است که به‌جز کلان‌شهرها یک قطعه زمین مسکونی بر اساس طرح هادی مصوب در روستا و طرح جامع مصوب در شهرها پس از تولد فرزند سوم و بیشتر، مشروط به سکونت حداقل پنج‌سال در آن شهر یا روستا با حفظ حق مالکیت دولت و اجاره ۹۹ ساله به خانواده‌ها واگذار شود.

در بخش‌هایی دیگر از طرح جمعیت و تعالی خانواده، تخفیف‌ها و معافیت‌های مالی برای فرزندآوری به تعداد سه فرزند و بیشتر در نظر گرفته شده است. برای نمونه در ماده ۴ تخفیف هزینه‌های خدمات نظام مهندسی به میزان ۵۰ درصد برای خانواده‌های دارای ۳ فرزند کمتر از ۲۰ سال و به میزان ۷۰ درصد برای خانواده‌های دارای حداقل ۴ فرزند کمتر از ۲۰ سال برای یک بار در نظر گرفته شده است.

● تسهیلات خودرودرد حذف مرحله قرعه‌کشی! در ماده ۱۲ به بحث امتیازات برای خودرو یک خانواده پنج‌نفره و بالاتر اختصاص داده که نهایت دست‌ودل‌بازی این ماده قانونی، حذف هر مرحله قرعه‌کشی در ثبت نام خودروها برای این خانواده‌های بر جمعیت و بدون خودروست! بر اساس این ماده، شرکت‌های خودروساز داخلی مکلف‌اند پس از تولد فرزند دوم تا پنجم در خانواده، برای یک مرتبه، یک خودرو ایرانی به انتخاب سرپرست خانواده و به قیمت کارخانه، بدون نوبت و بدون قرعه‌کشی به خانواده‌ها تحویل دهند.

● ممنوع کردن توزیع اقلام پیشگیری از بارداری در ماده ۵۱ هر گونه توزیع رایگان و ارائه اقلام مرتبط با پیشگیری از بارداری و تشویق به استفاده از آن‌ها در شبکه بهداشتی درمانی و شبکه دانشگاه‌های علوم پزشکی را ممنوع اعلام کرده است. بدیهی است فقط خانواده‌های طبقات ضعیف، حاشیه شهر و روستاها هستند که برای تهیه این اقلام به خانه‌ها و شبکه بهداشت دانشگاه علوم پزشکی مراجعه می‌کنند، وگرنه طبقات مرفه و حتی متوسط و متوسط به بالا، با هر قیمتی، این اقلام را از داروخانه‌ها به راحتی تهیه می‌کنند.

همچنین در ادامه و در ماده ۵۲ غنیم‌سازی زنان و مردان به‌جز در موارد استثنایی و در جایی که بارداری برای مادر خطر جانی دار، ممنوع شده است.

● دستور به وزارت بهداشت برای کاهش سقط جنین

در ماده ۵۵ نیز قید شده است که وزارت بهداشت برنامه جامعی برای کنترل، پیشگیری و کاهش سقط خودبه‌خودی جنین به صورت ادغام در شبکه شامل آموزش عمومی اصلاح سبک زندگی و آسیب‌های وارده ناشی از تغذیه و داروها بر سلامت جنین را اجرا کند. در ادامه این ماده قانونی به موضوع روند فعلی غربالگری‌های جنین اشاره شده که باید اصلاح شود و روند سابق سقط جنین‌ها ممنوع شود. این ماده قانونی حواشی زیادی داشته است، از جمله اینکه سه هفته بعد از تصویب طرح تعالی جمعیت همچنان نقدها به بحث منسوخ کردن مجوزهای سابق سقط جنین ادامه دارد. حتی دو روز پیش، انجمن پزشکان کشور در نامه‌ای خطاب به شورای نگهبان، خواستار باطل کردن این ماده قانونی شده و اعلام کرده بودند که «درست است کشور ما به افزایش جمعیت جوان نیاز دارد اما نه به بهای افزایش تولد نوزادان چهار نر سایی‌های شدید و معلولیت‌هایی که قابل تشخیص در دوران جنینی هستند.»

● معافیت مالیاتی در سه نوبت به شرط تصویب در بودجه سنواتی!

در ماده ۱۸ میزان معافیت مالیاتی اشخاص به‌ازای فرزند سوم و بیشتر، که بعد از تصویب این قانون متولد شوند، به‌ازای هر فرزند ۱۵ درصد تخفیف، مشروط به تصویب آن در بودجه سنواتی است. این تخفیف حداکثر سه بار قابل استفاده است.

تسهیلات تولد فرزند در ماده ۱۰ به تعیین مبلغ به‌ازای هر فرزند بیان شده است. برای تولد فرزند

شهریار

روزنامه شهرامید وزندگی

۲شنبه ۲۳ فروردین ۱۴۰۲ ۱۳۴۲ شمسان ۳۳۵ شماره

SHAHRARANEWS.IR

۰۴

↓

جامعه

فراز و فرود قانون فرزند آوری

کارشناسان بر سر پیامدهای هراسناک پیری جمعیت در ایران هم‌نظر هستند اما درباره برخی بندهای قانون مجلس و اجرای آن همچنان نقدهای جدی دارند

عکس: آندختنی اشپازا

محدثه شوشتری m.shushtari@shahraranews.ir

درست در واپسین روزهای سال ۹۹قانونی ۷۴ماده‌ای در مجلس مصوب شد که با توجه به فرا رسیدن سال نو و تعطیلات نوروزی در شلوغی آن روزها، سر‌صدایی به پا نکرد. در سکوت خبری و بدون نقد و نظری، بهارستانی‌ها مهر تأیید خود را پای «طرح جامع جمعیت، جوانی و تعالی خانواده» برای اجرای آزمایشی هفت ساله آن زدند. این

گزارش روز

اولین قانون جامع جمعیتی کشور با هدف فرزندآوری به حساب می‌آید. حالا بعد از گذشت بیش از سه هفته از زمان تصویب این طرح و پایان تعطیلات و آغاز به کار رسانه‌های مکتوب، صحبت از فراز و فرود این طرح بین موافقان و مخالفان داغ شده است.

این طرح قبل از اینکه این روزها با نقد و نظرهای فراوانی روبه رو شود، سابقه دیرینه در اما و اگر‌ها دارد و از هشت‌سسال قبل تاکنون در سه دوره مجلس، هر بار روی بندهای مختلف آن بحث شده و مصوب نشده بود. طرح ابتدا در سال ۹۲ با هدف افزایش نرخ باروری به حداقل ۲.۵ فرزند به‌ازای هر زن با ۵۰ماده‌ا سوسی نمایندگان تهیه و اعلام وصول شد اما در مجلس نهم به سرانجام نرسید. در مجلس دهم نیز طرح با اصلاح و حذف برخی از مواد، دوباره در دستور بررسی قرار گرفت اما با وجود کم و اضافه کردن مواردی دیگر، در دستور کار صحن علنی قرار نگرفت. در نهایت با اعمال تغییرات فراوان در این طرح که همین تغییرات نیز نقدهایی زیادی را بدنبال دارد، مجلس یازدهم آن را ۲۶اسفند سال گذشته مصوب کرد.

در گفت و گو با یک نماینده موافق این طرح و یک جامعه‌شناس مخالف به فراز و فرود قانون فرزندآوری پرداخته ایم.

● هدف‌گذاری اشتباه درانتظار برای فرزندآوری

دکتر مجید فولادیان، عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی و عضو شورای جمعیت استان خراسان رضوی است. او به عنوان یک پژوهشگر اجتماعی و جامعه‌شناس و مخالف بندهای طراحی شده در طرح جمعیت و خانواده مصوب مجلس با ما گفت‌وگو می‌کند.

دکتر فولادیان یک نقد کلی را مطرح می‌کند که شامل تمامی طرح جمعیت می‌شود. به گفته او، این طرح فقط طبقات ضعیف و متوسط به پایین جامعه را در نظر گرفته است و هدفمند نیست؛ زیرا طبقات ضعیف و متوسط به پایین جامعه در فرزندآوری مشکلی ندارند و این طبقات متوسط و متوسط به بالا هستند که فرزندآوری آن‌ها کاهش شدیدی داشته است.

این پژوهشگر تأکید می‌کند: هر مصوبه و طرحی که فرزندآوری را در طبقه ضعیف جامعه تقویت کند، جز دامن‌زدن به افزایش چرخه فقر، نتیجه‌ای ندارد. در شرایط فعلی بیش از ۳میلیون کودک کار داریم و میزان بیشتری از این آمار، کودک بازمانده از تحصیل، با امتیازهای مالی ناچیزی که در طرح جمعیت مجلس در نظر گرفته‌اند، در همین طبقه ضعیف، افرادی تشویق می‌شوند که برای ۱۰میلیون تومان وام به‌ازای تولد هر فرزند، فرزند دیگری هم به دنیا بیاورند.

● طرحی سطحی و سوری

این جامعه‌شناس، گریزی به توصیه‌های رهبر انقلاب درباره جلوگیری از پیری جمعیت کشور و فرزندآوری می‌زند و می‌گوید: ما یک دستور رهبری داریم که ۲۷بند دارد و در این بندها شرایط خوبی را برای افزایش جمعیت توصیه کرده‌اند اما متأسفانه فهم مسئولان و مدیران و دست‌اندرکاران ما از این دستورالعمل ۲۷بندی خیلی سطحی و سوری بوده است و این را می‌توان در بندهای طرح جمعیت مجلس نیز دید. در واقع خیلی از مفاد طرح جمعیت که نمایندگان آن را برای افزایش جمعیت در نظر گرفته‌اند، در مواردی، مغایر با دستورالعمل رهبری است.

دکتر فولادیان با اشاره به جلسات شورای جمعیت خراسان رضوی که وی نیز به عنوان عضو این شورا در این جلسات شرکت می‌کند، می‌گوید: متأسفانه در همین جلسات هم می‌بینم که فهم مسئولان از افزایش جمعیت خیلی سطحی است. می‌خواهند جمعیت افزایش یابد و فقط این اصل را در نظری می‌گیرند. وقتی درباره خراسان رضوی صحبت می‌کنند، می‌گویند خدا را شکر که استان ما در افزایش جمعیت رتبه خوبی در کشور دارد و در جایگاه سوم قرار دارد. اصل این نگاه به صورت کلی اشتباه است. بارها در همین جلسات یادآور شده‌و به عنوان یک جامعه‌شناس گفته‌ام شما باید روی نقشه ببینید که این تولدها در کجای مشهد و خراسان رضوی رخ می‌دهد. سازمان ثبت احوال یا دستگاه متولی دیگری در امور مولید باید چنین نقشه‌ای را برای ارزیابی از جمعیت طراحی کند. پیش‌فرض و با اطمینان زیاد

یکی از ویژگی‌های مثبت این طرح آن است که برای مسئولان و متولیان مختلف در جامعه نقش و وظایفی تعریف شده که با اجرای این تکالیف، انگیزه بیشتری در جامعه برای فرزندآوری فراهم خواهد شد

می‌توان گفت که هم‌اکنون این ولادت‌ها بیشتر در حاشیه شهر و مناطق کم‌برخوردار مشهد و سایر مناطق استان اتفاق می‌افتد. پس در این طبقات مشکل فرزندآوری وجود ندارد که آن را حل کنیم. باید برای آن دسته از طبقات مشهد و استان که بر اساس داده‌ها، نقشه‌ها و آمارها در فرزندآوری مشکل دارند، هدف‌گذاری شود.

این جامعه‌شناس تأکید می‌کند: باید به جای انگیزه‌دادن با یک وام ناچیز یا تسهیلات حداقلی به عنوان مشوق برای فرزندآوری، به راهکارهای تشویقی برای فرزندآوری در طبقات متوسط و متوسط به بالای جامعه اندیشید. کدام عقل سلیم می‌تواند بپذیرد که خانواده‌ای در طبقات بالای جامعه برای ۱۰میلیون وام یا ۱۰میلیون تومان وام مسکن و تسهیلات این چنینی، انگیزه برای فرزندآوری پیدا کند؟!

● ممنوعیت‌های طرح جمعیت نصیب طبقات ضعیف می‌شود

دکتر فولادیان، راهکارهای اندیشیده‌شده در طرح جمعیت و جوانی را سیاست‌های اشتباهی توصیف می‌کند که فقط به مشکلات جامعه اضافه خواهد کرد، وگرنه به بند بند طرحی که فقط طبقات ضعیف و پایین جامعه را هدف قرار داده است، هیچ فایده دیگری نخواهد داشت. برای نمونه، اگر آمده‌اند و در این طرح توزیع اقلام بهداشتی جلوگیری از بارداری در مراکز بهداشت را ممنوع کرده‌اند، باید پرسید چه کسانی از این اقلام محروم شده‌اند؟ طبقاتی که مشکلات مالی دارند یا دسترسی به هزینه و خرید این اقلام از هر داروخانه‌ای را ندارند. خیلی سطحی‌نگری است که فکر کنیم با ممنوعیت توزیع اقلام جلوگیری از بارداری، می‌توان خانواده‌های تک‌فرزند را تشویق به فرزندآوری کرد یا خانواده‌هایی را که تمایل به فرزندآوری ندارند، مجبور به فرزندآوری کرد. هر منطق و عقلی این‌را رد می‌کند و طبیعی است که هر کس پول داشته باشد، از بازار سیاه، بازار آزاد و هر‌طور شده، می‌تواند به این اقلام دسترسی پیدا کند و فقط باز هم طبقات ضعیف جامعه جا می‌مانند.

● به جای وام، امید به آینده‌بدهید

این مخالف طرح مصوب جمعیت، در پاسخ به پرسش که چه راهکارهایی باید برای فرزندآوری طبقات متوسط و متوسط به بالای جامعه در نظر بگیرند که در این طرح مغفول مانده است، توضیح می‌دهد: راهکارهایی در دنیا وجود دارد و خیلی از

کشورها با به کارگرفتن همین راهکارها در فرزندآوری طبقات بالای جامعه موفق بوده‌اند. نیازی نیست که مسئولان بروند و است. حتی خود دولت با بهانه نبود اعتبار برای این طرح سبب شد که این طرح مهم در گذشته به سرانجام نرسد. از مجلس نهم این طرح روی زمین ماند تا در مجلس یازدهم نهایه شد. یکی از ویژگی‌های مثبت این

را در این طبقات جامعه تقویت کنند، به خودی خود، نیاز به هیچ کار دیگری نیست و مشکل فرزندآوری حل خواهد شد. وقتی در ارزیابی‌ها و سنجش‌های صورت گرفته شاهد این هستیم که در پنج سال گذشته به شدت امید به آینده در جامعه ما سقوط کرده است، چطور از این بدنه جامعه انتظار فرزندآوری داشته باشیم. جامعه‌ای را که در بیم و هراس از آینده و به سر می‌برد، نمی‌توان با چند وام و ارائه تسهیلات به فرزندآوری سوق داد، بلکه باید اعتمادسازی، امیدآفرینی، رفع موانع ازدواج جوانان و زمینه‌سازی برای زندگی بهتر آنان را فراهم کرد. در چنین بستری فرزندآوری هم رخ می‌دهد.

● برای طرح جمعیت مسیری طولانی آمده‌ایم

از ابتدا از مسیر طولانی طرح جمعیت از این اظهارات جامعه‌شناسی در نقد طرح جمعیت و جوانی در حالی مطرح می‌شود که حجت الاسلام نصرا... پژمان فر، نماینده مردم مشهد در مجلس، به عنوان فردی که از سه دوره قبل شاهد مسیر رفت و برگشت این طرح بوده است، تمام‌قصد از آن دفاع می‌کند.

● مسیروانجام می‌دهد

● مسئولان اجرایی ما دغدغه افزایش جمعیت را نداشته‌اند

او در دفاع از ضرورت و ماهیت این طرح بیان می‌کند: مسئولان اجرایی ما دغدغه

تقدیم مجلس شد تا به تصویب برسد و اجرایی شود؛ اما به دلیل بار مالی سنگین آن برای دولت و همچنین انطباق نداشتن با برخی سیاست‌های بالادستی به کمیسیون فرهنگی مجلس بازگشت. طرح اولیه ۲۷ماده‌بود، سپس به ۵۲ماده و در نهایت در مجلس یازدهم به ۷۴ماده افزایش یافت و به عنوان طرحی جامع در افزایش جمعیت و تعالی خانواده مورد موافقت نمایندگان قرار گرفت.

● مسؤلان اجرایی ما دغدغه افزایش جمعیت را نداشته‌اند

او در دفاع از ضرورت و ماهیت این طرح بیان می‌کند: مسئولان اجرایی ما دغدغه

تقدیم مجلس شد تا به تصویب برسد و اجرایی شود؛ اما به دلیل بار مالی سنگین آن برای دولت و همچنین انطباق نداشتن با برخی سیاست‌های بالادستی به کمیسیون فرهنگی مجلس بازگشت. طرح اولیه ۲۷ماده‌بود، سپس به ۵۲ماده و در نهایت در مجلس یازدهم به ۷۴ماده افزایش یافت و به عنوان طرحی جامع در افزایش جمعیت و تعالی خانواده مورد موافقت نمایندگان قرار گرفت.

افزایش جمعیت را نداشتند. خود ما در مجلس دهم با مشکلاتی مواجه شدیم که اصل آن، دغدغه نداشتن مسئولان بوده است. حتی خود دولت با بهانه نبود اعتبار برای این طرح سبب شد که این طرح مهم در گذشته به سرانجام نرسد. از مجلس نهم این طرح روی زمین ماند تا در مجلس یازدهم نهایه شد. یکی از ویژگی‌های مثبت این طرح آن است که در آن برای مسئولان و متولیان در جامعه نقش و وظایفی تعریف شده که با اجرای این تکالیف، انگیزه بخشی شد؛ زیرا مسئولان ما تاکنون به وظایف ذاتی خود عمل نکرده‌اند. ما در طرح جمعیت و جوانی به طور ریز و صدقاسی تکالیفی را بر عهده آنان گذاشته‌ایم تا به فرزندآوری در

این نماینده مردم مشهد که به طرح جمعیت وارد می‌شود و اینکه هدفمند طراحی نشده است، می‌گوید: توانستیم انگیزه‌های خوبی را برای افزایش فرزندآوری در طرح جمعیت بگنجانیم؛ زیرا بحران جمعیت برای جمعیت ما خیلی جدی است. نگاه تکنیکد که در حال حاضر نیروی مازاد کار داریم؛ تا چند سال آینده برای کار مجبور می‌شویم نیرو از خارج وارد کنیم.

این نماینده مردم مشهد در مجلس در دفاع از بندهای طرح جمعیت و جوانی تأکید می‌کند: خیلی از جوانان مشکلات ازدواج‌نکردن خود با تأخیر در فرزندآوری را در موضوع فرزندآوری ربط می‌دهند. در این طرح تسهیلات مالی ربط می‌دهند. به این طرح تشویق به فرزندآوری در نظر گرفته شده است، از جمله تسهیلات بانکی و تسهیلات و حمایت‌هایی که برای کمک مسکن ارائه می‌شود.

● قانون به تنهایی نمی‌تواند در موضوع فرزندآوری اثربخش باشد

حجت الاسلام پژمان فر درباره نقد دیگر که قانون‌گذاری در این زمینه در همه طبقات جامعه به ویژه طبقات متوسط به بالا تأثیر چندانی نخواهد داشت، اذعان می‌کند: بدیهی است که قانون به تنهایی نمی‌تواند در موضوع فرزندآوری اثربخش باشد، بلکه باید فرهنگ‌سازی و تغییر سبک و الگوی زندگی اجتماعی صورت گیرد.

درباره بحران پیری جمعیت و نیاز به فرزندآوری نیز باید قانون را در کنار فرهنگ‌سازی و تغییر سبک زندگی در نظر بگیریم، چرا باید نرخ باروری جامعه ما از ۶.۸ به ۶۰ به ۱.۷ در پایان دهه ۹۰ برسد؟ در سال‌های دهه ۹۰ نیز به شدت با کاهش جمعیت مواجه بودیم. برای این بحران باید در مجلس نیز فکری می‌شد که با طرح جمعیت و جوانی این اقدام صورت گرفت. این طور نبوده است که حرف منتقدان و دیدگاه‌های کارشناسی‌شان در این طرح دیده نشود؛ چنان که در چند بند، اصلاحاتی انجام دادیم. یک ابهام مربوط به هزینه‌ها و بار مالی این طرح بود که از بار مالی آن کم کردیم. درباره موضوع غربالگری هم صحبت‌هایی مطرح بود که در جلساتی با مرکز پژوهش‌های مجلس از نظرات کارشناسان بهره گرفتیم و اصلاحات لازم صورت گرفت.

● طرح جمعیت و جوانی سیاست‌های اشتباهی است که فقط به مشکلات جامعه اضافه خواهد کرد، وگرنه بند بند طرحی که فقط طبقات ضعیف و پایین جامعه را هدف قرار داده است، هیچ فایده دیگری نخواهد داشت